

Приватний вищий навчальний заклад
«Фінансово – правовий коледж»
Кафедра фінансів і кредиту (випускова)

ЗВІТ
ПРО ПРОХОДЖЕННЯ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

Місце проходження практики

Акціонерне товариство комерційний банк «ПРИВАТБАНК»

(назва підприємства та його адреса)

студента _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

спеціальності _____

курсу _____

Керівник практики

від кафедри

(прізвище, ім'я, по батькові)

Київ 2024

Перелік умовних скорочень

АТ – акціонерне товариство.

КБ – комерційний банк.

НБУ – Національний банк України.

РКО – розрахунковокасове обслуговування.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. АНАЛІЗ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИХ ХАРАКТЕРИСТИК АТ КБ «ПРИВАТБАНК»	5
1.1. Нормативні документи, які регламентують діяльність АТ КБ «ПриватБанк»	5
1.2. Структура корпоративного управління АТ КБ «Приватбанк»	6
РОЗДІЛ 2. МАРКЕТИНГОВА ДІЯЛЬНІСТЬ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»	10
РОЗДІЛ 3. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ ДІЯЛЬНОСТІ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»	12
3.1. Склад активів АТ КБ «ПриватБанк»	12
3.2. Структура власних ресурсів	13
3.3. Особливості формування залучених ресурсів	15
РОЗДІЛ 4. АНАЛІЗ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ, ЩО НАДАЮТЬСЯ БАНКОМ	17
4.1. Послуги АТ КБ «ПриватБанк» фізичним особам	17
4.2. Послуги АТ КБ «ПриватБанк» юридичним особам	19
РОЗДІЛ 5. КРЕДИТНИЙ ПОРТФЕЛЬ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»	21
РОЗДІЛ 6. НОРМАТИВИ НБУ	23
РОЗДІЛ 7. ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ	27
7.1. Розрахунково-касове обслуговування	25
7.2. Депозити для бізнесу	27
7.3. Управління кредитним ризиком	29
ВИСНОВКИ.....	32
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	34

ДОДАТКИ.....	36
--------------	----

ВСТУП

У навчальному процесі передбачено декілька важливих елементів, одним з яких є проходження виробничої практики. Основна мета якої є як закріплення теоретичних знань, котрі отримані при вивченні навчальних дисциплін, так і набуття практичних навиків.

При проходженні виробничої практики необхідно:

- закріпити теоретичні знання з навчальних дисциплін, які викладаються на спеціальності;
- оволодіти практичними навичками, різними технологіями роботи з фаху та випробувати їх на робочому місці;
- вивчити та проаналізувати реальну ситуацію функціонування АТ КБ «ПриватБанк»;
- ознайомитися з процедурами прийняття та реалізації управлінських рішень, що виникають в ході діяльності банківської установи.

Виробнича практика реалізується у відповідності до Положення про проведення практики для студентів.

У ході проходження виробничої практики необхідно:

- вивчити нормативні документи, що регламентують діяльність банківської установи;
- ознайомитися з організаційною структурою АТ КБ «ПриватБанк»;
- ознайомитися з основними напрямками діяльності АТ КБ «ПриватБанк», переліком послуг, котрий надається клієнтам;
- проаналізувати фактори впливу на функціонування банківської установи;
- проаналізувати фінансову діяльність банку;
- проаналізувати активні та пасивні операції АТ КБ «ПриватБанк»;
- проаналізувати виконання нормативів НБУ.

Виробнича практика реалізовувалася у АТ КБ «ПриватБанк» – лідер на вітчизняному ринку банківських послуг.

РОЗДІЛ 1. АНАЛІЗ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИХ ХАРАКТЕРИСТИК АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

1.1. Нормативні документи, які регламентують діяльність АТ КБ «ПриватБанк»

Закон України «Про банки і банківську діяльність» визначає структуру банківської системи, економічні, організаційні і правові засади створення, діяльності, реорганізації і ліквідації банків [4].

У вигляді товариства з обмеженою відповідальністю було утворено АТ КБ «Приватбанк» (07.02.1992 року); реєстрація – 19.03.1992 року під номером № 92. Тому, починаючи з березня 1992 року установа здійснює свою діяльність у відповідності з наданою ліцензією Національним банком України.

06.07.2000 року відбулася реорганізація установи та обрано форму закритого акціонерного товариства. 30.04.2009 року обрано тип публічного акціонерного товариства для АТ КБ «Приватбанк». 25.05.2018 року № 519 змінено тип на приватне АТ КБ «Приватбанк».

Основними нормативно-правовими документами, що регулюють діяльність АТ КБ «Приватбанк» є:

- 1) Цивільний кодекс України [11];
- 2) Господарський кодекс України [1];
- 3) Закон України «Про банки та банківську діяльність» [4];
- 4) Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» [5];
- 5) Закон України «Про акціонерні товариства» [6];
- 6) Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» [7];
- 7) Статут (Додаток 1), що визначає основні засади функціонування банку;
- 8) Постанова Правління НБУ «Про затвердження Положення про

порядок подання відомостей про структуру власності банку», що регулює питання вимог та порядку подання банками відомостей, що стосуються структури власності банку НБУ [8];

9) Інші нормативно-правові акти НБУ.

Схематично структура власності АТ КБ «Приватбанк» представлена на рис. 1.1. (Додаток 3).

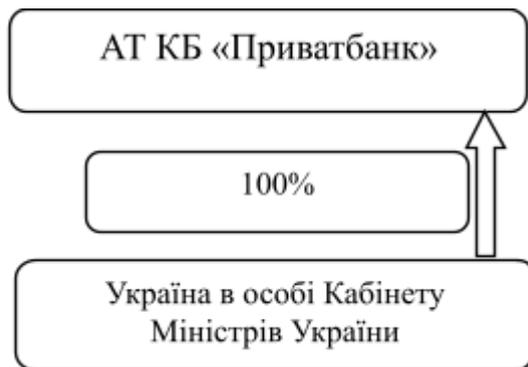

Рис. 1.1. Схематичне зображення структури власності АТ КБ «Приватбанк»

АТ КБ «Приватбанк» належить до державних банків (юридична особа з банківською ліцензією, що надає багато видів банківських послуг).

Положення про Правління АТ КБ «Приватбанк» представлено у Додатку 2.

АТ КБ «Приватбанк» демонструє себе як універсальний банк, котрий відноситься до складу банківської системи України. Основою діяльності є провадження банківської діяльності з метою отримання прибутку для власного розвитку, відстоюючи свої інтереси.

АТ КБ «Приватбанк» виступає установою, яка найбільше емітує та є еквайером платіжних карток в Україні. Банківська установа володіє власною системою грошових переказів «PrivatMoney» з найбільшим в Україні інтернет-банкінгом та платіжною системою «Приват24».

1.2. Структура корпоративного управління АТ КБ «Приватбанк»

Структура управління, в організаційному плані, налаштована на здійснення

належного контролю за всіма напрямками діяльності банківської установи, базуючись на принципах ефективності та злагодженості.

АТ КБ «ПриватБанк» виступає на міжрегіональному рівні як універсальний та системний банк, демонструючи розгалужену мережу філій та відділень, що розташовані по всій території України. Установі притаманна гнучка організаційна структура управління.

Статутом АТ КБ «Приватбанк» та положенням про структурні підрозділи визначається відповідний розподіл як повноважень, компетенцій так і підпорядкованостей органів управління, а також окреслюються принципи взаємодії.

Керівні органи управління АТ КБ «ПриватБанк» представлено у вигляді:

- 1) Акціонера або Вищого органу, що захищає права та законні інтереси самого акціонера.
- 2) Наглядової ради Банку, що здійснює стратегічне керівництво, контролює діяльність Правління Банку та захищає права акціонера).
- 3) Правління Банку (поточне керівництво діяльністю Банку). Є підзвітним Наглядовій раді та Акціонеру.

Наглядова рада – колегіальний орган управління банком, який здійснює стратегічне управління установою, контролює та регулює його діяльність, дотримуючись стратегії розвитку АТ КБ «Приватбанк».

Положення про Правління АТ КБ «Приватбанк» представлено у Додатку 2.

Корпоративне управління АТ КБ «Приватбанк» здійснюється у відповідності Кодексу корпоративного управління (Додаток 6).

Комітети Наглядової ради, що функціонують на постійній основі представлено нижче:

- Комітет, що займається питаннями аудиту.
- Комітет, що є відповідальним за управління ризиками.
- Комітет, діяльність якого направлено на корпоративне управління, визначення винагород та здійснення призначень.
- Комітет направлений на реалізацію інновацій.

- Комітет, що є відповідальний за питання стратегії та трансформаційні зміни.

У 2022 році Наглядовою радою здійснено зміни у організаційній структурі АТ КБ «ПриватБанк». До складу правління віднесено:

- голову правління;
- заступника голови правління, що є відповідальним за питання фінансів;
- заступника голови правління, що є відповідальним за операційні питання;
- заступника голови правління, що є відповідальним за процеси управління ризиками;
- заступника голови правління, що є відповідальним за питання реорганізації та роботу з проблемними активами;
- члена Правління, що займається питаннями роздрібного бізнесу;
- члена Правління, що займається питаннями малого і середнього бізнесу;
- члена Правління по питаннях комплаєнсу.

Кращої ефективності у роботі Правління банківської установи досягається з допомогою:

- Бюджетного комітету.
- Комітету, що займається питаннями комплаєнсу та фінансовою безпекою.
- Комітету, що займається управлінням активами та пасивами.
- Трансформаційного комітету.
- Комітету, що є відповідальним за керування операційними ризиками та забезпечення інформаційної безпеки.
- Кредитного комітету.
- Маркетингового та PR-комітету.
- Проектного комітету, який ліквідовано на початку 2022 року.
- Комітету, що займається питаннями продуктів та тарифів.
- Тендерного комітету.

- Технологічного комітету.
- Комітету, діяльність якого присвячено управлінню активами, що не працюють.

У банку постійно вдосконалюють всю управлінську систему, підвищують оперативність в процесах управління з метою усунення бар'єрів, що виникають між структурними підрозділами, піднімаючи рівень коопераційної взаємодії.

Горизонтальна структура АТ КБ «ПриватБанк» представлена наступним чином:

- вищим рівнем (Head-office або Головний офіс);
- середнім рівнем (Middle-office або Головні регіональні управління, Регіональні управління);
- нижчим рівнем (Front-office або відділення).

Наразі спостерігаємо централізацію в здійсненні функцій на рівні head-office (Головного офісу) із подальшим максимальним спрощенням процесів, уникаючи дублювання функцій, підвищуючи рівень автоматизації.

Метою управління є налагодження взаємозв'язків та ефективної взаємодії на рівні мідл-офіс та фронт-офіс, тобто між відділеннями.

Додаток 4 розкриває структуру корпоративного управління.

Правління банку, Наглядова рада банку та інші колегіальні органи мають повноваження, з якими можна ознайомитися у Додатку 2.

Детальніше Права та обов'язки членів Наглядової Ради регулюються Положенням про Наглядову Раду АТ КБ «Приватбанк» та представлені у Додатку 5.

У 2022 році АТ КБ «Приватбанк» налічує:

- 8 філій та 1200 функціонуючих відділень по території України;
- 1 філію на Кіпрі (у 2021 році – 20 філій та 1 475 відділень по території України та філія на Кіпрі).

Отже, ознайомлено із базовою ланкою кредитної системи (організаційною структурою), на якій ґрунтується уся діяльність, пов'язана з кредитно-фінансовим обслуговуванням господарства.

РОЗДІЛ 2.

МАРКЕТИНГОВА ДІЯЛЬНІСТЬ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

Маркетинговий підхід до створення стратегії розвитку АТ КБ «ПриватБанк» передбачає орієнтацію на споживача та професійну гнучкість у знаходженні можливостей реагування на потреби в банківських послугах.

Метою банківського маркетингу є:

- задоволення потреб клієнтури;
- задоволення потреб банку як організації;
- задоволення (мотивація) персоналу;
- постійний пошук конкурентних переваг.

Розглядаючи систему банківського маркетингу, можна виділити наступні елементи: дослідження ринку; вибір, розробка та реалізація на основі проведених досліджень стратегії банку на ринку банківських послуг.

Структуру стратегічного маркетингового управління в АТ КБ «ПриватБанк» зображена на рис. 2.1.

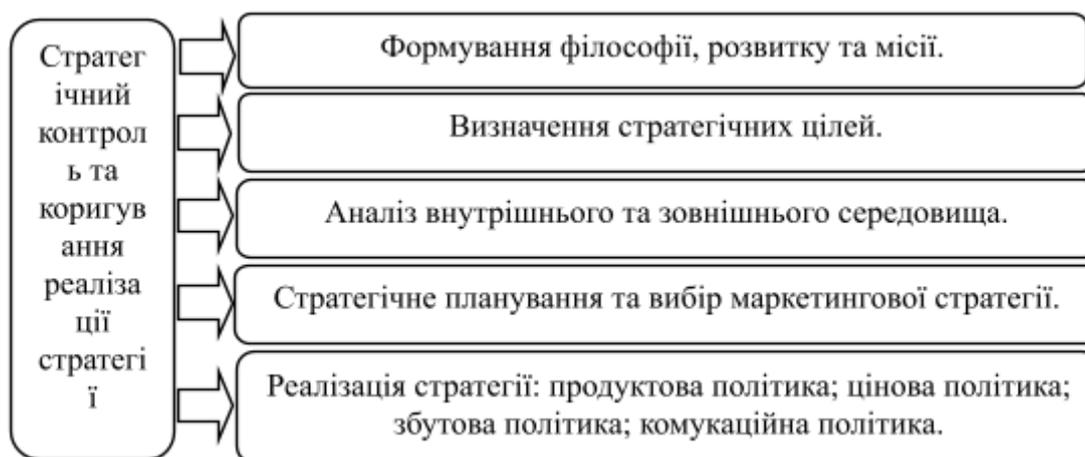

Рис. 2.1. Структура стратегічного маркетингового управління в АТ КБ «ПриватБанк»

У його процесі відзначене застосування АТ КБ «Приватбанк» наступних комунікаційних інструментів:

- 1) Реклама.

- 2) Стимулювання збуту банківських продуктів.
- 3) Прямий маркетинг.
- 4) Паблік рілейшнз.
- 5) Персональні продажі.

Основними функціями банківської реклами є:

- завоювання довіри клієнта до банку;
- інформування споживачів про асортимент послуг;
- донесення переваг про рекламованих послуг;
- спонукання клієнта придбати послугу.

АТ КБ «Приватбанк» обрав стратегію, направлену на перехід від обслуговування у відділеннях банку до ідеології навчання клієнтів використанню дистанційних інструментів банківського обслуговування.

«Приват24» – надзвичайно цікавий і прогресивний продукт для людей, які вміють цінувати свій час і користуються всіма благами управління особистими фінансами за допомогою мережі Інтернет. Особистий кабінет «Приват24» дає багато можливостей, а саме: надає своїм клієнтам найширший перелік послуг у зручному для них режимі реального часу.

Банк є одним з найбільших розробників мобільних платіжних додатків в Україні. Окрім «Приват24» існують інші різноманітні додатки, до прикладу:

- 1) iPay (дозволяє приймати до оплати картки Visa та MasterCard з мобільного телефону, планшета та персонального комп'ютера);
- 2) SendMoney (додаток для швидкого переказу грошей на картки з голосовим керуванням і автоматичним запам'ятовуванням шаблонів);
- 3) «ФотоКасса» (додаток для оплати рахунків за допомогою фотокамери телефону) та інші.

Банк використовує у своїй діяльності дієві методи маркетингу, за рахунок чого утримує існуючих клієнтів, а також залучає нових за допомогою реклами, пропаганди, стимулюванню збуту, прямого маркетингу, а також особистих продаж. Усі ці складові допомагають банку просувати свої продукти та послуги і мати високі позиції в банківській сфері.

РОЗДІЛ 3.
ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ ДІЯЛЬНОСТІ
АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

3.1. Склад активів АТ КБ «ПриватБанк»

АТ КБ «ПриватБанк», як універсальний банк, фокусує свою увагу на сегменті роздрібною забезпечення (понад 19 млн. клієнтів, система «Приват24» забезпечує обслуговування 15,5 млн. українців), пропонуючи послуги для малого та середнього бізнесу.

Банк є найбільшим українським банком за розміром активів, та займає третє місце у рейтингу життєздатності Mind. Активами банку є ресурси та кошти, що використовують з метою одержання прибутків, 67% всіх чистих активів банку – це кошти та депозити фізичних осіб.

Аналіз активів АТ КБ «ПриватБанк» виявляє структуру та динаміку, окреслює змінні чинники. Обсяги активів банку представлено в Таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Обсяги активів АТ КБ «ПриватБанк»

млн. грн.

Показники	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Порівняльні зміни		
					2019- 2020	2020- 2021	2021- 2022
Гроші та їх еквіваленти	45894	49911	52835	96380	4017	2924	43545
Кредити та аванси банкам	27118	25059	26243	103837	-2059	1184	77594
Кредити та аванси клієнтів	59544	55021	68218	68084	-4523	13197	-134
Цінні папери, які обліковуються за амортизаційною вартістю	875	1715	107	116	840	-1608	9
Цінні папери, за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	84680	100750	93096	95716	16070	-7654	2620

Продовження табл. 3.1.

Цінні папери, за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	66602	119196	129074	143920	52594	9878	14846
Інвестиції в асоціації та дочірні компанії	155	30	30	30	-125	0	0
Інвестиційна нерухомість	3379	2933	1989	2155	-446	-944	166
Поточні податкові активи	2257	6660	9978	9079	4403	3318	-899
Відстрочені податкові активи	-	-	-	1100	0	0	1100
Нематеріальні активи	648	953	1288	1389	305	335	101
Основні засоби	5832	6689	6074	5228	857	-615	-846
Інші фінансові активи	2210	3448	2644	4309	1238	-804	1665
Інші нефінансові активи	10529	10128	9713	9189	-401	-415	-524
Непоточні активи	-	32	7	64	32	-25	57
Загальні активи	309723	382525	401296	540596	72802	18771	139300

* Додаток 7

Отже, загальні обсяги активів АТ КБ «ПриватБанк» за період 2019 по 2022 роки демонструють тенденцію збільшення.

Частка кредитів та авансів клієнтів у загальних активах за 2019 рік становила 19,23%; за 2020 рік – 14,38%; за 2021 рік – 16,99%; за 2022 рік – 12,59%.

У 2022 році стаття гроші та їх еквіваленти займали 17,82% у загальній частці активів, у 2021 році – 13,17%, у 2020 році – 13,04%, у 2019 році – 14,82%.

Статті цінні папери займають 26,62% у 2022 році; 32,16% у 2021 році; 31,16% у 2020 році; 21,5% у 2019 році.

Кредити та аванси банкам у 2019 році становили 8,76% від загальних активів; у 2020 році – 6,55%; у 2021 році – 6,54%; у 2022 році – 19,2%.

3.2. Структура власних ресурсів

Власний капітал банку – це спеціально фонди та резерви, сформовані за рахунок внутрішніх і зовнішніх джерел. Створений власниками статутний капітал і до формований за рахунок чистого прибутку власний капітал банку призначений для забезпечення ефективного функціонування банку та погашення можливих збитків.

Власний капітал дає змогу реалізувати великий спектр банківських операцій і забезпечує стійкість та ефективну діяльність банку. Щодо обсягів власного капіталу АТ КБ «ПриватБанк», то статутний капітал домінує у його структурі (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Обсяги власного капіталу АТ КБ «ПриватБанк»

млн. грн.

Показники	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Порівняльні зміни		
					2019-2020	2020-2021	2021-2022
Статутний капітал	206060	206060	206060	206060	0	0	0
Емісійний дохід	23	23	23	23	0	0	0
Результат від операцій з акціонером	12174	12174	12174	12174	0	0	0
Інші резерви	660	2248	4091	15168	1588	1843	11077
Резерви та інші фонди банку	6850	8481	9696	11449	1631	1215	1753
Накопичений дефіцит	169918	171665	157247	156749	1747	-14418	-498
Загальна сума власного капіталу	54529	52825	66615	57789	-1704	13790	-8826

* Додаток 7

Щодо загальної суми власного капіталу, то за досліджуваний період вона збільшилася на 3 260 млн. грн. у 2022 році в порівнянні з 2019 роком. Значне збільшення спостерігаємо по інших резервах на 11077 млн. грн. у 2022 році в

порівнянні з 2019 роком.

АТ КБ «Приватбанк» є надійним банком, який намагається бути стабільним, демонструвати впевненість та динамічний розвиток, є національним надбаням держави та символом її респектабельності.

Наразі більшість громадян України є користувачами послуг банку, адже останній займає домінуючу позицію серед інших банків в роздрібному секторі банківських послуг України.

3.3. Особливості формування залучених ресурсів

Обсяги зобов'язань АТ КБ «ПриватБанк» представлено у Табл. 3.3.

Таблиця 3.3

Обсяги зобов'язань АТ КБ «ПриватБанк»

млн. грн.

Показники	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Порівняльні зміни		
					2019-2020	2020-2021	2021-2022
Інші залучені кошти	7721	-	-	128	-7721	0	128
Кошти банків	201	2	3	-	-199	1	-3
Кошти клієнтів	240621	312708	325303	471970	72087	12595	146667
Відстрочені податкові зобов'язання	121	146	159	-	25	13	-159
Інші фінансові зобов'язання	2639	4059	3770	2634	1420	-289	-1136
Забезпечення	2363	10687	3651	5804	8324	-7036	2153
Інші нефінансові зобов'язання	1528	2098	1795	2271	570	-303	476
Загальна сума зобов'язання	255194	329700	334681	482807	74506	4981	148126

* Додаток 7

Загальна сума зобов'язань зросла на 227613 млн. грн. у 2022 році в порівнянні з 2019 роком. У 2022 році кошти клієнтів становили 97,8% у загальній сумі зобов'язання; у 2021 році – 97,2%; у 2020 році – 94,8%; у 2019 році – 94,3%..

РОЗДІЛ 4.

АНАЛІЗ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ, ЩО НАДАЮТЬСЯ БАНКОМ

Місія АТ КБ «ПриватБанк» – надання фінансових послуг високої якості, забезпечуючи підтримку та посилюючи свої позиції на ринку в якості провідного роздрібного банку України.

У відповідності до генеральної ліцензії НБУ, АТ КБ «Приватбанк» надає своїм клієнтам широкий спектр банківських послуг, обслуговуючи корпоративних і приватних клієнтів. Це здійснюється у відповідності з міжнародними стандартами.

Умови та Правила надання банківських послуг регулюються договором приєднання, укладений згідно Цивільного кодексу України статті 634 (Додаток 8).

АТ КБ «ПриватБанк» здійснює наступні види банківських послуг:

1. Залучає вклади (депозити).
1. Відкриває та веде поточні рахунки.
2. Надає фінансові платіжні послуги.
3. Кредитує.
4. Торгує валютними цінностями у двох формах: готівковій та безготівковій.
5. Інкасує кошти та перевозить валютні цінності.
6. Надає у користування сейфові скриньки.
7. Консультує та інформує.

4.1. Послуги АТ КБ «ПриватБанк» фізичним особам

Якщо детальніше розглянути, то АТ КБ «ПриватБанк» фізичним особам надає наступні послуги:

1. Відкриття поточних рахунків та здійснення операцій з електронними платіжними засобами (Додаток 9):
 - оформлення кредитних карток;

- відкриття поточних рахунків та випуск Карток для Виплат / Карток для Виплат GOLD; емітування платіжних карток «Юніор»; інтернет-карток; «Конверт»;

- відкриття поточних рахунків для нерезидентів-інвесторів фізичних осіб.

2. Відкриття та обслуговування вкладів (Додаток 10):

- «Стандарт»;

- «Джуніор»;

- Приват-вклад;

- «Капітал»;

- Послуга накопичення «Скарбничка».

3. Використання каналів обслуговування на віддаленій основі (Додаток 11):

- система «Приват24»; системи «LiqPay» та АТМ, ТСО, SMS; системи «клієнт-банк», «клієнт - Інтернет - банк», «телефонний банкінг», «миттєва безконтактна оплата».

4. Система переказів PrivatMoney (Додаток 12).

5. Операції у відділеннях (Додаток 13):

- касове обслуговування.

6. Платежі:

- автоплатежі (Додаток 14);

- надання дублікатів квитанцій;

- списання зарахувань цільового характеру з картки, що належить іншому банку на Картку для виплат регулярним платіжем.

7. Кредитування (Додаток 15):

- «Оплата частинами» та «Миттєва розстрочка»;

- кредит під депозит (для VIP клієнтів);

- застава депозиту (для VIP клієнтів).

8. Надання інших банківських послуг (Додаток 16):

- банківські сейфові скриньки;

- отримання послуги кваліфікованого електронного підпису.

4.2. Послуги АТ КБ «ПриватБанк» юридичним особам

Юридичним особам АТ КБ «ПриватБанк» надає наступні послуги:

1. Розрахунково-касове обслуговування (Додаток 17):
 - відкриття та закриття рахунків;
 - дистанційне управління рахунками за допомогою системи «Приват24 для бізнесу» / «Приват24»; сервіси «LiqPay» та АТМ, ТСО; системи «клієнт - банк», «клієнт - Інтернет - банк», «телефонний банкінг», «миттєва безконтактна оплата»;
 - переказ заробітної плати, авансів на відрядження, стипендій, виплат, що здійснюється у відповідності до договорів цивільно-правового характеру, використовуючи платіжні картки;
 - здійснення операцій із валютними цінностями;
 - продукт «Масові виплати».
2. Кредитування юридичних осіб (Додаток 18):
 - надання кредиту «Кредит КУБ»;
 - надання кредиту «Теплі кредити для ОСББ»;
 - бізнес-овердрафт;
 - кредит, що надається під депозит;
 - кредитний ліміт на поточний рахунок ФОП, що має назву «Підприємницький».
3. Приймання платежів та надання дублікатів квитанцій (Додаток 19).
4. Операції з пластиковими платіжними картками, виданими корпоративним клієнтам АТ КБ «ПриватБанку» (відкриття та обслуговування, Додаток 20):
 - бізнес картка.
5. Депозитна діяльність для юридичних осіб-резидентів та підприємців (Додаток 21):

- строковий депозит;
- поточний депозит;
- строковий депозит “ТИЖНЕВИЙ ПЛЮС”;
- строковий депозит “ВІЛЬНИЙ ВИБІР”.

6. Еквайринг (Додаток 20).

7. Документарні операції (Додаток 21):

- гарантії між резидентами України;
- міжнародне інкасо;
- міжнародні банківські гарантії;
- міжнародні документарні акредитиви.

8. Інкасації (Додаток 22).

АТ КБ «ПриватБанку» здійснює інформаційно-консультаційні послуги (Додаток 23):

1. Послуги для преміальних клієнтів банку (Додаток 24):

- обслуговування в Premium-відділеннях;
- послуги «Персональний банкір» та «Чат з персональним банкіром».

2. Сервіс «BankID» (Додаток 25).

3. LiqPay (Додаток 26).

4. Інформаційно-консультаційні послуги за Програмою лояльності «Привіт» (Додаток 27).

Таким чином, розглянуто діяльність АТ КБ «ПриватБанк» як універсального банку, котрий спеціалізується на роздрібному банківському обслуговуванні, активно пропонуючи послуги, що направлені на малий та середній бізнес, вибірково працюючи в секторі корпоративного обслуговування.

РОЗДІЛ 5.
КРЕДИТНИЙ ПОРТФЕЛЬ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

Основним джерелом доходів для банків є кредитні операції (активні), тому доцільно їх розглянути.

В Табл. 5.1. представлено кредитний портфель АТ КБ «Приватбанк»

Таблиця 5.1

Аналіз кредитного портфелю АТ КБ «ПриватБанк» (Додаток 7; 22)

млн. грн.

Показники	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Порівняльні зміни		
					2019-2020	2020-2021	2021-2022
Кредити та дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом	210579	164332	163513	167931	-46247	-819	4418
Кредити юридичним особам	6250	5509	4091	5340	-741	-1418	1249
Кредити фізичним особам – кредитні картки	51890	40609	45314	46593	-11281	4705	1279
Кредити фізичним особам – іпотечні кредити	11467	9566	9858	3912	-1901	292	-5946
Кредити фізичним особам – споживчі кредити	4 148	3500	5343	3880	-648	1843	-1463
Кредити фізичним особам – кредити на придбання авто	250	35	394	328	-215	359	-66
Кредити фізичним особам – інші кредити	498	129	83	26	-369	-46	-57
Кредити підприємствам малого та середнього бізнесу (МСП)	8555	6859	11903	21311	-1696	5044	9408
Дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом	2312	2157	2069	1175	-155	-88	-894
Придбані/створені знецінені кредити	94	76	-	-	-18	-76	-
Всього кредитів та авансів клієнтам, загальна сума	296043	232772	242568	250496	-63271	9796	7928
Мінус: резерв під очікувані кредитні збитки	-236499	-177751	-174350	-182412	-	-	-
Всього кредитів та авансів клієнтам	59 544	55021	68218	68084	-4523	13197	-134

Активні операції банківської установи демонструють:

- кредитні ресурси, що надаються клієнтам;
- кредитні ресурси, що надаються суб'єктам господарювання;
- кредитні ресурси, що надаються фізичним особам.

Балансова вартість кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» становила на кінець 2022 року 68084 млн. грн.; на кінець 2021 року – 68218 млн. грн.; на кінець 2020 року 55 021 млн. грн., а станом на 31 грудня 2019 року – 59 544 млн. грн.

Вартість кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» збільшувалася з 2020 року по 2022 рік, а зменшення зазнала у 2020 році в порівнянні з 2019 роком.

На динаміку вартості кредитного портфеля впливає:

- загальний обсяг наданих кредитів та авансів клієнтам;
- загальний обсяг резервів, сформованих під очікувані кредитні збитки.

Кредити та аванси клієнтам АТ КБ «ПриватБанк» становила на кінець 2022 року видані у сумі 250496 млн. грн. (на 31 грудня 2021 року – 242568 млн. грн.; на 31 грудня 2020 року – 232772 млн. грн.; на 31 грудня 2019 року – 296043 млн. грн.).

Резерв під очікувані кредитні збитки АТ КБ «ПриватБанк» становив на 31 грудня 2019 року 236 499 млн грн; на 31 грудня 2020 року – 177 751 млн. грн.; на 31 грудня 2021 року – 174 350 млн. грн.; на 31 грудня 2022 року – 182 412 млн. грн.

Щодо частки резервів під очікувані кредитні збитки КБ «ПриватБанк», то вона є високою та перевищує середній рівень у банківській системі і становить: у 2019 році – 79,89%; у 2020 році – 76,36%; у 2021 році – 71,87%; у 2022 році – 72,8%.

Пріоритетами у кредитуванні в АТ КБ «ПриватБанк» є:

- оформлення кредитних карток при кредитуванні фізичних осіб;
- іпотечне кредитування фізичних осіб;
- споживче кредитування фізичних осіб;
- кредитування малому та середньому бізнесу.

Частка інших кредитів не є такою значною. Таким чином, АТ КБ

«Приватбанк» незначно збільшив обсяги кредитування фізичних осіб, впроваджуючи нові кредитні програми та збільшуючи ресурсну базу банку.

РОЗДІЛ 6. НОРМАТИВИ НБУ

Аналіз фінансових показників АТ КБ «ПриватБанк» дозволив проаналізувати дотримання банком економічних нормативів (Табл. 6.1 – 6.2) станом на 01 лютого 2024 року (Додаток 23 - 25).

Таблиця 6.1

Економічні нормативи

№ з/п	Найменування банку	Н1, тис. грн.	Н2	Н3	Н7	Н8	Н9	Н11	Н12
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	АТ КБ «ПриватБанк»	64 925 206	21,99	11,00	11,10	11,10	0,00	0,00	0,00

* Додаток 23 - 25

Таблиця 6.2

Економічні нормативи

№ з/п	Найменування банку	Л13-1	Л13-2	LCRbb	Л13-1	Л13-2	LCRbb	LCRиb	NSFR
1	2	11	12	13	11	12	13	14	15
1	АТ КБ «ПриватБанк»	90,35 23	0,213 0	412,750 3	90,35 23	0,213 0	412,750 3	304,997 4	179,929 6

* Додаток 23 – 25

Визначено мінімально допустимий розмір РК банку (Н1) – 200 млн. грн. АТ КБ «ПриватБанк» протягом досліджуваного періоду дотримав норматив, до прикладу у лютому 2023 році становив 64 925 206 тис. грн.

Щодо регулятивного капіталу, то АТ КБ «ПриватБанк» також перевищив мінімально допустимий розмір РК банку, що демонструє достатність у капіталізації банку. Решта нормативів капіталу перебувають у межах нормативних значень чи перевищують їх.

Нормативи ліквідності показують, що стан ліквідності та платоспроможності АТ КБ «ПриватБанк» є хорошим. Нормативи ліквідності банку знаходяться у допустимих межах і перевищують їх.

Таким чином, визначені економічні нормативи, що регулюють діяльність банків є встановленими НБУ показниками, що регулюють банківську діяльність, керуючись безвиїзним принципом моніторингу діяльності як окремих банків так і банківської системи в цілому.

РОЗДІЛ 7. ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

7.1. Розрахунково-касове обслуговування

Найбільш традиційним і стандартизованим видом фінансових послуг банків є РКО. Таким послугам належить домінантне місце в банківській діяльності та становить вагомую частину його доходної бази.

Умови обслуговування рахунків та безготівкові платежі представлені у табл. 7.1. – 7.2 (Додаток 26).

Таблиця 7.1

Обслуговування рахунків та безготівкові платежі

Тариф	Базовий тариф (універсальний)	Бізнес Стандарт (підприємцям)	Бізнес Комфорт (підприємцям)	Бізнес ПРО (великому бізнесу)
Абонплата за пакет на місяць (ФОП/ЮО) Щомісячне обслуговування (ФОП/ЮО)	0 грн. 100/150 грн.	150/225 грн. 0 грн.	250/350 грн. 0 грн.	500/750 грн. 0 грн.
Платежі в інші банки	до 100 000 грн. – 10 грн., від 100 000 грн. включно – 20 грн.	до 100 000 грн. – 5 грн., від 100 000 грн включно – 15 грн.	до 100 000 грн. – 3 грн., від 100 000 грн. включно – 13 грн.	до 100 000 грн. – 1 грн., від 100 000 грн. включно – 11 грн.
Платежі на рахунки в ПриватБанку	Не тарифікуються			
Внутрішні платежі	Не тарифікуються			

Отже, розрахунково-касове обслуговування являє собою надання банком послуг своїм клієнтам, керуючись відповідними договорами, укладеними між ними, суть яких проявляється через:

- переказ коштів з рахунка на рахунок цього клієнта;
- видачу коштів у готівковій формі;

- здійснення інших операцій, передбачених договорами.

Таблиця 7.2

Умови відкриття рахунків

Тариф	Базовий тариф (універсальний)	Бізнес Стандарт (підприємцям)	Бізнес Комфорт (підприємцям)	Бізнес ПРО (великому бізнесу)
Виручка	0,1% від суми мін. 30 грн (каса) 0,05% від суми мін. 10 грн (ТСО/банкомат)	0,1% від суми мін. 20 грн (каса) 0,05% від суми мін. 5 грн (ТСО/банкомат)	0,1% від суми мін. 20 грн (каса) 0,05% від суми мін. 5 грн (ТСО/банкомат)	0,1% від суми мін. 20 грн (каса) 0,05% від суми мін. 5 грн (ТСО/банкомат)
Відкриття рахунку	100/150 грн.		0 грн.	
Відкриття рахунку на сайті	Не тарифікуються			
Відкриття додаткового рахунку собі або бізнес-партнеру через Приват24	Не тарифікуються			
Закриття рахунку (ФОП/ЮО)	Не тарифікуються			
Відкриття депозитного рахунку (ФОП/ЮО)	Не тарифікуються			
Відкриття преміального рахунку фізичної особи	Стандартні тарифи		Platinum не тарифікується (1 картка)	Signature або Black Edition не тарифікується (1 картка)

Також можна отримувати довідки та виписки за рахунками (табл. 7.3).

Таблиця 7.3

Отримування довідок та виписок за рахунками

Вид послуги	У «Приват24 для бізнесу»	У відділенні банку
Надання довідки про проходження платежу в національній валюті на вимогу клієнта	1 грн.	
Надання довідки власникові рахунку про відкриття, наявність рахунків	безкоштовно	50,00 грн. (0,00 грн. – протягом 3 днів із дати відкриття рахунку)

Надання довідки власникові рахунку про закриття рахунків	безкоштовно	100,00 грн. (0,00 грн. – протягом 3 днів із дати відкриття рахунку)
--	-------------	---

Продовження табл. 7.3

Видача клієнту платіжного документа на паперовому носії	безкоштовно	10 грн.
Оформлення довідки про поточний стан рахунку (за 1 док-т)	безкоштовно	50 грн.
Отримання виписки (період виписки в одному документі – не більше ніж 31 день)	безкоштовно	До 250 транзакцій у виписці – 0,00 грн. Понад 250 транзакцій – 0,20 грн. за кожну транзакцію, починаючи з 251-ї.
Отримання довідки про розрахунки з певним контрагентом (період в одній довідці – не більше ніж 31 день)	-	50 грн.
Оформлення довідки з архіву про стан рахунку, за 1 документ за поточний рік	безкоштовно	100 грн.
Оформлення довідки з архіву про стан рахунку, за 1 документ за минулі періоди	безкоштовно	200 грн.
Перевірка наданих клієнтом нових документів із подальшим внесенням змін до юридичної справи	50 грн.	
Надання комплексної довідки за запитом аудиторських або інших компаній щодо інформації за рахунками клієнтів, оборотами, кредитами, депозитами та ін.	-	500 грн.
Надання довідки про відсутність позичкової заборгованості	безкоштовно	20 грн.
Надання довідки про стан позичкової заборгованості	50 грн.	150 грн.
Довідка про джерело коштів для купівлі валюти	-	50 грн.

Також ознайомлено із додатковими тарифами за рахунками; спеціальними тарифами для підприємців ІТ-галузі (пакет «ІТ-expert»); спеціальними тарифами для стартаперів (пакет «Інкубатор»); спеціальними тарифами для аптек; прийманням виручки; прийманням платежів від населення; прийманням платежів за QR-кодом; інкасацією та операціями з іноземною валютою (Додаток 26).

7.2. Депозити для бізнесу

Депозит являє собою процес зберігання заощаджень клієнтів у банківській установі під відсоток. НБУ визначає депозит або вклад як угоду, в якій банк (з однієї сторони) приймає від вкладника (з другої сторони) певну суму коштів та бере на себе зобов'язання виплачувати вкладникові всю суму вкладу та відсотки на неї, керуючись договором.

Вклади ФОП у АТ КБ «ПриватБанку» гарантовані Фондом гарантування вкладів фізичних осіб. Розглянуто строки вкладу, відсотки по ним (табл. 7.4).

Таблиця 7.4

Вклад	Строк вкладу	Ставка за вкладом, % річних			Мінімальна сума вкладу
		гривні	долари США	євро	
Тижневий плюс (короткостроковий депозит із можливістю поповнення, пролонгацією та диференційованою ставкою, без права дострокового розірвання). - Щомісячна виплата процентів. - Можливість поповнення. - Збільшення ставки в разі пролонгації.	7 днів	0,10%	-	-	1 грн.
Строковий депозит (банківський вклад на будь-який строк з виплатою процентів на ваш вибір, без права дострокового розірвання). - Щомісячна виплата процентів.	30–60 днів	2,25 %	0,01%	0,01%	1 грн., 200 дол. США
	61–90 днів	2,75%	0,01%	0,01%	
	91–180 днів	3,25%	0,01%	0,01%	
	181-270 днів	7,25%	0,01%	0,01%	
	271-366 днів	8,25%	0,01%	0,01%	
	від 366 днів	9%	-	0,01%	
Поточний депозит (можливість вільно розпоряджатися коштами на своєму рахунку). - Щомісячна виплата процентів. - Можливість поповнення. - Часткове зняття.	Мінімальний строк				Незнижуваний залишок
	3 дні	0,10%	-	-	10 грн.
	8 днів	0,15%	-	-	
	15 днів	0,20%	-	-	

Також розглянуто:

- Шаблон договору для ФОП «Тижневий плюс» (Додаток 27).
- Порядок пролонгації строку та застосування рівня процентної ставки (Додаток 28).
- Шаблон договору для ФОП «Строковий депозит» (Додаток 29).
- Шаблон договору для ФОП «Поточний депозит» (Додаток 30).
- Актуальні процентні ставки за депозитами (Додаток 31).
- Заяву про приєднання до Умов та правил надання банківських послуг АТ КБ «ПриватБанк» (Додаток 32).

7.3. Управління кредитним ризиком у АТ КБ «ПриватБанк»

В ході функціонування банківська установа стикається з рядом ризиків (табл. 7.5), що регулюється Положенням про систему управління ризиками (Додаток 33).

Таблиця 7.5

Види ризиків

№ з/п	Групи ризиків	Види
1	Фінансові (ризик, що вимірюються)	Кредитний ризик – ризик неповернення або повернення не в термін наданого кредиту і нарахованих відсотків. Виникає в результаті сукупності можливих несприятливих подій при реалізації фінансових угод, суть яких полягає в тому, що контрагент не зможе виконати взяті на себе зобов'язання.
2		Ризик контрагента – ризик невиконання контрагентом своїх зобов'язань.
3		Ринковий ризик – ризик втрат по балансових і позабалансових позиціях, пов'язаних з коливанням ринкових цін і котирувань.
4		Валютний ризик – ймовірність того, що зміна курсів іноземних валют призведе до появи збитків внаслідок зміни ринкової вартості активів або пасивів.
5		Процентний ризик – зменшення ринкової вартості капіталу внаслідок зміни відсоткових ставок на ринку.

6		Фондовий ризик – ризик фінансових втрат, пов'язаних з коливаннями вартості позицій по акціях і їх похідних, що знаходяться в портфелі банку.
7		Ризик ліквідності – небезпека виникнення проблеми недостатності ліквідних коштів для забезпечення виконання власних зобов'язань.

Продовження до табл. 7.5

1	Нефінансові ризики	Операційний ризик – ризик фінансових втрат, пов'язаних з управлінськими помилками, шахрайством, неефективністю наданих послуг, неможливістю своєчасного прийняття банком необхідних заходів по виникненню загроз інтересам банку, зокрема, з боку його співробітників, що зловживають своїми повноваженнями або ведуть свою діяльність з порушенням етичних норм і невиправдано високими ризиками, що призводять до ослаблення позицій банку на ринку або до банкрутства.
2		Ризик відповідності діяльності – ризик юридичних або регулятивних санкцій, фінансових збитків, утрати репутації, які можуть бути звернені на ПриватБанк, як на відповідальну особу банківської групи / інших учасників банківської групи в результаті недотримання або порушення законів, нормативних актів та інших правових актів, що регулюють діяльність відповідальної особи / інших учасників банківської групи, стандартів саморегулюючих інституцій, пов'язаних з діяльністю банківської групи, а також інших стандартів «кращих практик» (best practices), пов'язаних з діяльністю групи, відповідальної особи. Компонентами Ризику відповідності діяльності є юридичний ризик та ризик репутації.

Управління ризиками – процес, за допомогою якого виявляються (ідентифікуються) ризики, проводиться оцінка їх рівня, здійснюється моніторинг та контроль ризиків, а також враховуються взаємозв'язки між різними категоріями ризиків.

Концепція управління ризиками включає етапи:

- 1) Виявлення (ідентифікація) ризику.
- 2) Аналіз ринку.
- 3) Вимірювання рівня ризику.
- 4) Вибір методів впливу на ризик.
- 5) Безпосередній вплив на ризик.
- 6) Контроль ризику і результатів процесу управління.
- 7) Моніторинг ризику.

Суть процесу управління ризиками полягає у виявленні, аналізі, вимірюванні та контролі рівня прийнятих ризиків банком та його підрозділами, оцінці портфельних кредитних ризиків і розробки оптимальних рекомендацій керівництву для прийняття адекватних управлінських рішень для мінімізації можливих втрат.

Опрацьовано основні завдання при організації контролю ризиків; способи оптимізації ризиків; організаційне забезпечення процесу управління ризиками; підрозділи, що беруть участь у процесі управління ризиками (Додаток 33).

Кредитний ризик являє собою елемент невизначеності при виконанні контрагентом своїх договірних зобов'язань, пов'язаних з поверненням позикових коштів.

Управління кредитним ризиком здійснюється шляхом прийняття управлінських рішень, спрямованих на досягнення мети отримання максимально можливих доходів при мінімальному ризику збитків на основі проведення кількісного і якісного аналізу кредитного портфеля кожного бізнесу.

Основними елементами управління кредитним ризиком є:

- розробка оптимальних процесів прийняття рішень про проведення активної операції;
- забезпечення зобов'язань;
- резервування коштів на покриття можливих збитків;
- лімітування;
- страхування;
- формування ефективної цінової політики;
- диверсифікація кредитного портфеля;
- передача ризику;
- секьютерізація боргових зобов'язань.

Оцінка кредитних ризиків здійснюється на індивідуальній та портфельній основі.

ВИСНОВКИ

Важливою складовою навчального процесу підготовки висококваліфікованих фахівців є виробнича практика. Виконати реальні операційні, облікові, управлінські задачі є мета практики, закріпивши отримані теоретичні знання.

Основним є нагромадження практичного досвіду, необхідного для становлення фахівця за спеціальністю «Фінанси, банківська справа та страхування».

Після проходження виробничої практики, виконано наступні завдання виробничої практики:

- закріплено теоретичні знання з навчальних дисциплін спеціальності;
- опрацьовано практичні навички та технології роботи з фаху прямо на робочому місці;
- проаналізовано реальну ситуацію на ринку банківських послуг;
- ознайомлено з процедурами прийняття та реалізацією управлінських рішень, що використовують у конкретному банку;
- здобуто навички презентації отриманих результатів.

База практики – АТ КБ «Приватбанк». У своїй діяльності банк регламентується Конституцією України [2], Законами України «Про Національний банк України» [3], «Про банки і банківську діяльність» [4], «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» [5], «Про акціонерні товариства» [6], «Про цінні папери та фондовий ринок» [7] та іншими, відповідними Положеннями НБУ та внутрішніми документами банку.

Під час проходження практики ознайомлено із:

- нормативними документами, які регламентують діяльність АТ КБ «ПриватБанк»;
- структурою корпоративного управління АТ КБ «Приватбанк»;
- маркетинговою діяльністю АТ КБ «ПРИВАТБАНК»;
- послугами, що надаються фізичним та юридичним особам;

- фінансовою діяльністю АТ КБ «ПриватБанк»;
- складом активів АТ КБ «ПриватБанк»;
- структурою власних ресурсів;
- особливостями формування залучених ресурсів;
- кредитним портфелем АТ КБ «ПриватБанк»;
- особливостями розрахунково-касового обслуговування;
- депозитами для бізнесу;
- процесом управління кредитним ризиком;

Таким чином, виробнича практика в банку дає можливість закріпити та поглибити набуті під час теоретичного навчання знання, оволодіти навичками, вміннями майбутньої професійної діяльності, формувати вміння приймати самостійні рішення в певних виробничих умовах, а також ознайомила студента з практичними аспектами функціонування банківської установи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV. Дата оновлення: 01.01.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>. (Дата звернення: 28.02.2024 р.).
2. Конституція України: офіц. текст. Київ : КМ, 2013. 96 с.
3. Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 р. № 679-XIV. Дата оновлення: 01.01.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>. (Дата звернення: 28.02.2024 р.).
4. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III. Дата оновлення: 03.07.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>. (Дата звернення: 28.02.2024 р.).
5. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12.07.2001 р. № 2664-III. Дата оновлення: 04.10.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14#Text>. (Дата звернення: 28.02.2024 р.).
6. Про акціонерні товариства: Закон України від 17.09.2008 р. № 514-VI. Дата оновлення: 16.08.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-17#Text>. (Дата звернення: 28.02.2024 р.).
7. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23.02.2006 р. № 3480-IV. Дата оновлення: 24.09.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text>. (Дата звернення: 28.02.2024 р.).
8. Про затвердження Положення про порядок подання відомостей про структуру власності банку: Постанова Правління НБУ від 21.05.2015 р. № v0328500-15. Дата оновлення: 21.04.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0328500-15#Text>. (Дата звернення: 28.02.2024 р.).
9. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб: Закон України від 23.02.2012 р. № 4452-VI. Дата оновлення: 01.01.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4452-17#Text>. (Дата звернення: 28.02.2024 р.).

10. Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні: Постанова НБУ від 28.08.2001 року № z0841-01. Дата оновлення: 01.01.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01> (Дата звернення: 28.02.2024 р.).

11. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. Дата оновлення: 30.01.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>. (Дата звернення: 28.02.2024 р.).

ДОДАТКИ